

MARIA JOSEP MARÍN

UNA PROPOSTA GRAMATICAL PER A LA DEFINICIÓ
I LA CARACTERITZACIÓ DELS CONNECTORS*

0. INTRODUCCIÓ

Els connectors, un dels mecanismes principals per a la cohesió del text, han constituït un dels centres d'interès més freqüentat pels lingüistes des del naixement de l'anàlisi del discurs i la lingüística textual. Els estudis realitzats al voltant d'aquests elements han posat de manifest els límits difusos entre algunes categories gramaticals (adverbis, conjuncions...), raó per la qual els connectors han resultat difícilment classificables a partir dels pressupòsits de la gramàtica tradicional, que, circumscrita als límits oracionals i propensa a identificar categoria i funció, s'ha vist obligada a tractar-los sovint com a excepcions dins del sistema de les parts de l'oració.

Aquestes unitats, que reclamen atenció no sols des del nivell sintàctic sinó també des del semàntic i el pragmàtic, tampoc no s'han mostrat dòcils a l'anàlisi d'altres propostes lingüístiques més recents basades, com l'òptica clàssica, en definicions que parteixen de condicions necessàries i suficients. En aquest sentit, una perspectiva cognitiva de la categorització pot proporcionar una explicació més entenedora i satisfactòria de les característiques apuntades, sobretot si tenim en compte que, en molts casos, es tracta d'elements amb un grau major o menor de gramaticalització.

* Vull agrair la lectura i els comentaris d'aquest article a Carme Bach, Josep M. Castellà, Carme López, Roser Martínez i Monserrat Ribas. No cal dir, tanmateix, que les imperfeccions que hi puguem aparèixer són únicament responsabilitat de qui el signa. Aquest treball forma part de la recerca que estem realitzant gràcies a una beca d'investigació de la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència de la Generalitat Valenciana, i compta amb el suport del projecte d'investigació 97-UV2208 de la Universitat de València

El treball que presentem en aquest article s'ha centrat en una sèrie de termes que hem considerat representatius dins dels anomenats (de manera genèrica) «connectors». Els hem analitzat a partir d'un conjunt de trets característics que ens han semblat rellevants per a arribar a una definició de tipus general (apartat 1). Aquesta primera aproximació ens ha permès sintetitzar i reformular la relació de termes i definicions de la qual havíem partit, però també ha posat de manifest que, des de la perspectiva adoptada, no era possible resoldre una sèrie de qüestions problemàtiques que presenta l'estudi dels connectors (apartat 2). Aquest fet ens ha dut a presentar una nova hipòtesi de definició i caracterització dels connectors que, fonamentada en la teoria del prototipus i basada en la diferenciació entre funcions connectives i categories gramaticals, possibilita una anàlisi dels elements connectors que creiem entenedora, i dóna compte, al mateix temps, dels problemes que des del punt de vista inicial no trobaven resposta (apartat 3).

El lector trobarà, doncs, al llarg d'aquestes pàgines, dues aproximacions al tema de l'anàlisi dels connectors. Segons acabem de dir, la segona (§3) constitueix la nostra proposta, però ens ha semblat important no ometre la primera aproximació (§2) per tal de mostrar el recorregut complet de la investigació realitzada, que, a través d'un mètode hipoteticodeductiu, ens ha obligat, en un moment determinat, a refer la hipòtesi de partença i a considerar els connectors des de dues perspectives diferenciades i complementàries alhora: a) la funcional (tot partint d'una funció general de connexió dins de la qual distingim tres subfuncions específiques: connexió oracional, connexió textual i organització discursiva); i b) la categorial (tenint en compte les categories gramaticals amb funció connectiva).

1. *ELS CONNECTORS. TERMES I DEFINICIONS*

Els nostres primers passos en el tema dels connectors se situen en l'aspecte terminològic, ja que la sobreabundància de denominacions i conceptes, no sempre relacionats de la manera més adequada, constitueix una allau informativa difícilment obvia. Així, dins de l'extensa relació de termes i definicions que fan referència als connectors,

hem realitzat una tria —necessària, d'una banda, i inevitablement incompleta, de l'altra— que s'obre amb el terme *conjunció*, element bàsic però insuficient a l'hora de donar compte de les unitats que ens interessen en aquest treball. A continuació, hem recollit una sèrie de conceptes que han intentat superar els límits d'aquest enfocament clàssic: *certes conjuncions* i *frases conjuntives* (dins dels anomenats *enllaços extraoracionals*); *enllaços conjuntius* i *enllaços textuals*, termes —ambdós— que prenen com a base els *enllaços extraoracionals*; i *matísadors*. Fins aquí les unitats que constitueixen la línia més «gramatical» del conjunt de què hem partit, en el sentit que els autors que les proposen es preocupen per classificar els elements dins d'una determinada categoria gramatical. En canvi, la resta d'elements que conformen el llistat, els *connectors*, els *connectors pragmàtics* i els *marcadors discursius*, es caracteritzen perquè els lingüistes que els treballen s'interessen principalment per la funció discursiva que aquestes unitats realitzen.

D'aquesta manera, en la selecció feta queda constància de les dues tendències principals de l'anàlisi del discurs, la francesa i l'anglòfona, així com de les aplicacions dels estudis sobre connectors a les tradicions lingüístiques més properes a nosaltres, la catalana i l'espanyola. Per altra part, les definicions s'estenen des d'aquelles en les quals preval un punt de vista principalment sintàctic fins als elements tractats amb un enfocament bàsicament discursiu.

La tria no pretén ser exhaustiva sinó reunir una sèrie de termes relacionats amb el concepte genèric de «connector» que siguin mínimament representatius i que aporten alguna novetat per a una millor comprensió del fenomen. Inclou els elements següents: *conjuncions*, *enllaços extraoracionals* (*certes conjuncions* i *frases conjuntives*), *enllaços conjuntius*, *enllaços textuals*, *matísadors*, *connectors*, *connectors pragmàtics* i *marcadors discursius*. A continuació, i per tal de facilitar al lector el seguiment de la nostra argumentació, adduirem les definicions que en donen alguns estudiosos del tema i que constitueixen la base d'aquest treball.¹

El terme CONJUNCIONS és el punt de partença del nostre estudi, ja que és l'emprat habitualment per la gramàtica tradicional. Badia (1994) en presenta la definició següent:

1. Aquestes definicions han estat analitzades en profunditat al capítol II de la nostra tesi de llicenciatura (MARÍN, 1995).

«La conjunció és part invariable de l'oració que es fa servir per a enllaçar diversos elements d'un enunciat (gairebé sempre són dos), tant si és entre mots d'una mateixa oració simple, com entre les oracions (també generalment dues) que componen l'anomenada oració composta.» (BADIA, 1994: 303)

ENLLAÇOS EXTRAORACIONALS és el terme que utilitza Gili (1943) per a parlar dels «(...) recursos de que el idioma pueda valerse para dar expresión gramatical a relaciones que van más allá de la oración» (GILI, 1943: 299). Hi inclou certes CONJUNCIONS i FRASES CONJUNTIVES que defineix així:

«(...) ciertas conjunciones relacionan a veces la oración en que se hallan con el sentido general de lo que se viene diciendo. (...) Tales conjunciones son el signo más visible de enlace extraoracional. (...) La continuidad del discurso, y a su vez la transición a otro miembro del mismo, tienen su signo gramatical en tales conjunciones y en numerosas frases conjuntivas (...).» (GILI, 1943: 300)

Partint de Gili, Fuentes (1987) proposa el terme ENLLAÇOS CONJUNTIUS, dels quals dóna la definició següent:

«Entendemos bajo esa denominación un paradigma homogéneo de elementos cuya función es conectar dos enunciados. En esto son equivalentes a las conjunciones, aunque tienen un comportamiento discursivo distinto. Pueden considerarse categorialmente como un tipo de adverbios, aunque con ciertas características específicas (...). La diferencia fundamental es que se mueven en el nivel textual (...).» (FUENTES, 1987: 61)

Seguint una línia semblant, Á. López García (1994) defineix els ENLLAÇOS TEXTUALS d'aquesta manera:

«Llamamos “enlaces textuales” a lo que la tradición gramatical española llama, desde Gili Gaya, “enlaces extraoracionales”: la razón estriba en que, realmente estos enlaces no se proyectan desde la oración, sino desde la expresión compuesta, es decir, que son “extra-expresión compuesta”, término claramente engorroso.» (LÓPEZ, 1994: nota 16)

Els MATISADORS —terme encunyat per Barrenechea & Manacorda (1971)— queden definits per Franchini (1986) des d'una perspectiva distribucional així:

«Los matizadores contribuyen a precisar la relación semántica poco especificada entre M_1 y M_2 [1er. i 2on. membre d'una coordinació] facilitando su interpretación, es decir, los matizadores suplen la pobreza semántica del coordinador. Como el papel sintáctico-estructural de los matizadores es mínimo tienen un carácter parentético: se suelen marcar con una coma delante y detrás, son variables y gozan de una gran movilidad posicional...» (FRANCHINI, 1986: 194)

Aprofundint en l'aspecte sintàctic dels matisadors, Cuenca (1990b) els defineix com una classe diferenciada funcionalment respecte de les conjuncions, però que, com aquestes, són elements connectors (*cf.* també CUENCA, 1996: ss 6.4, 6.6.4)

«Podem definir els matisadors com a elements connectors que poden acompanyar un nexa explícit o implícit (nexa zero) i que tenen la funció de precisar la relació semàntica existent entre els membres connectats.» (CUENCA, 1990b: 152)

Els CONNECTORS, denominació amb què s'ha traduït generalment el terme *conjunctive elements* de Halliday & Hasan (1976), constitueixen per a aquests autors un dels grans mecanismes de cohesió textual, juntament amb la referència, la substitució, l'el·lipse i la cohesió lèxica. Dins d'aquest context, els defineixen amb les paraules següents:

«Conjunctive elements are cohesive not in themselves but indirectly, by virtue of their specific meanings; they are not primarily devices for reaching out into the preceding (or following) text, but they express certain meanings which presuppose the presence of other components in the discourse.» (HALLIDAY & HASAN, 1976: 226)

CONNECTORS PRAGMÀTICS² és el terme emprat per Anscombe & Ducrot (1977 i 1983) per referir-se a alguns elements connectors del francès que estudien com ara *mais*. Tot i que aquests autors treballen

2. Per al nostre estudi, ens hem basat en la caracterització dels *connectors pragmàtics* que fa BERRENDONNER (1983) a partir del terme proposat per ANSCOMBRE & DUCROT (1977). Per a Berrendonner —l'autor que més concreta l'anàlisi d'aquestes unitats— es tracta d'elements anafòrics. En aquest sentit, convé recordar que aquest lingüista concep l'anàfora com un procés semantico-pragmàtic molt més general que el fenomen de substitució purament sintàctic mitjançant el qual s'uneixen dos constituents del discurs.

aquests tipus d'unitats, no en presenten una definició formal, cosa que sí que fa Moeschler (1983) de la manera següent:

«Pour Anscombe & Ducrot, un connecteur pragmatique a pour principale propriété de présenter un *argument* comme destiné à servir une *conclusion*, l'argument pouvant être ou non donné par le contexte, recevoir un statut sémantique (contenu) ou pragmatique (acte d'énonciation) et la conclusion être implicite ou explicite.» (MOESCHLER, 1986: 139)

MARCADORS DISCURSIUS és la denominació que proposa Schiffrin (1987) per donar compte d'elements de l'anglès com *oh, well, and, but, y'know, because, then...*, els quals defineix globalment com segueix:

«I operationally define markers as sequentially dependent elements which bracket units of talk.» (SCHIFFRIN, 1987: 31)

Aquesta lingüista concreta en quines condicions un element pot considerar-se marcador discursiu:

«(...) it has to be syntactically detachable from a sentence
 it has to be commonly used in initial position of an utterance
 it has to have a range of prosodic contours e.g. tonic stress and followed by a pause, phonological reduction
 it has to be able to operate at both local and global levels of discourse, and on different planes of discourse
 this means that it either has to have no meaning, a vague meaning, or to be reflexive (of the language, of the speaker).» (SCHIFFRIN, 1987: 328)

1.1. *Anàlisi comparativa de les definicions a partir d'un feix de trets característics*

Les definicions que acabem de veure —heterogènies i divergents en molts aspectes, donat que els autors parteixen de perspectives i interessos de vegades ben diferents— resulten amb prou feines comparables i no permeten d'arribar fàcilment a generalitzacions sobre el concepte de connector. Així les coses, hem intentat unificar els elements tractats mitjançant l'anàlisi d'un conjunt de trets característics que hem considerat rellevants a l'hora d'assajar una definició global dels connectors.

Les característiques estudiades en cadascuna de les definicions han

estat aquestes: *nivell d'ús* (*ús oracional/ús textual*), *nexe primari*, *ús metalingüístic*, *funcions* (*funció sintàctica*, *semàntica* o *pragmàtica*), *rematicitat*, *ús entre pauses*, *mobilitat posicional* i *modalització*. Per tal d'evitar ambigüitats, atès que la utilització d'aquests termes no sempre s'ha fet en el sentit tradicional, explicitem amb les definicions que segueixen la significació que hem atorgat als trets que acabem d'enumerar:

1. *Nivell d'ús. 1a. Ús oracional*: considerem que tenen un ús oracional aquells elements que connecten intraoracionalment, és a dir, que uneixen clàusules, sintagmes o constituents de sintagmes; *1b. ús textual*: l'ús textual es dona quan els connectors manifesten la unió entre oracions (i esporàdicament també entre una oració o element equivalent i un esdeveniment extralingüístic).

2. *Nexe primari*. És primari el nexe que indica una relació sintàctica estructural entre els elements que uneix dins de l'oració. Lògicament, aquest tret només podrà tenir-se en compte en aquells connectors que presenten ús oracional, ja que és en aquest àmbit on es desenvolupen les relacions estructurals. Es considera secundari el nexe que pot combinar-se amb un nexe primari.

3. *Ús metalingüístic*. Es dona quan el connector, a més de relacionar continguts proposicionals, marca una connexió amb elements del nivell enunciatiu, cosa que, en general, contribueix a l'organització del text.

4. *Funcions. 4a. Funció sintàctica*: manifesten funció sintàctica els connectors que creen una relació estructural, els que uneixen elements intraoracionals; *4b. funció semàntica*: manifesten funció semàntica els elements que incideixen en la relació de significats; *4c. funció pragmàtica*: manifesten funció pragmàtica aquells elements que mostren les relacions discursives associades amb el significat dels elements units.

5. *Rematicitat*. Són remàtics els elements connectors que introdueixen informació nova. Per tant, només poden aparèixer encapçalant el segon membre de la connexió en el discurs o, en certs casos, dins d'aquest segon membre. En canvi, els temàtics solen aparèixer encapçalant el primer.

6. *Entre pauses*. Molts connectors se situen típicament entre pauses, característica fonològica que es relaciona amb el caràcter perifèric i opcional d'aquesta mena d'elements. Aquesta posició indica que el

connector pot suprimir-se sense que s'altere la sintaxi de l'oració on es troba. Per tant, si el connector té una funció sintàctica oracional (nexa primari), no apareixerà entre pauses normalment.

7. *Mobilitat posicional*. La posició característica dels connectors és la inicial respecte a un dels membres units (típicament el primer, si es fa un ús temàtic del connector; o el segon, tercer..., si se'n fa ús remàtic). La mobilitat posicional és la capacitat que té un connector per a ocupar diferents llocs dins de la clàusula on apareix.

8. *Modalització*. Considerem modalitzador l'element que té com a funció principal evidenciar de manera clara i explícita l'actitud de l'emissor. Tractem com a no modalitzadores aquelles unitats que no manifesten aquesta actitud o que ho fan de manera secundària respecte a la funció connectiva principal.³

L'observació de les característiques que acabem de definir en cadascun dels termes analitzats (tenint en compte, a més de les definicions, el tractament global dels conceptes que fan els autors) ha produït els resultats que resumeix el Quadre 1, on trobarem els signes següents: [+] si l'element a què fa referència presenta el tret en qüestió; [-] si no el presenta; i [±] si unes vegades posseeix la característica i unes altres no. Quan alguns membres d'una classe determinada tenen un comportament i uns altres el contrari, s'indica amb els signes compostos [+/-], [-/+], [+/-±], etc. En aquests casos, l'ordre d'aparició és rellevant, és a dir, el comportament prototípic correspon al signe que apareix en primer lloc.

D'altra banda, si la casella apareix en blanc, és perquè l'autor no té en compte el tret analitzat. El fet que el signe es col·loque entre parèntesis indica que, tot i que l'autor no tracta explícitament la característica en l'estudi de l'element, la presència o absència d'aquesta és fàcilment deduïble de la definició que en fa. Per últim, trobarem un asterisc que acompanya el tret, si, des del nostre punt de vista, no hi ha una correspondència total o clara entre la característica de l'element proposada per l'autor i els exemples que presenta.

3. Cal recordar que no són modalitzadors o evidenciadors únicament alguns elements connectors, sinó moltes altres unitats com ara els verbs modals, un gran nombre d'adverbis, totes les interjeccions, etc.

QUADRE 1

Característiques Termes	1		2	3	4			5	6	7	8
	1a	1b			4a	4b	4c				
Conjuncions (Perspectiva tradicional, per exemple, BADIA, 1994)	+		+		+	+/-				(-)	
Certes conjuncions i frases conjuntives (GILI, 1943)	+	+				+	(+)		+	+	
Enllaços conjuntius (FUENTES, 1987)	-/(±)	+	(-)	-/+	-	+	+		+	+/-	
Enllaços textuais (LÓPEZ GARCÍA, 1994)	(-)*	+	(-)		-	(+)	(+)	+	+	+	
Matisadors (FRANCHINI, 1986 i CUENCA, 1990b)	+	+	-		-	+	(+)	+	+	+	
Connectors (HALLIDAY & HASAN, 1976)	-/+	+		+/-	-	+	+			+/(-)	
Connectors pragmàtics (ANSCOMBRE & DUCROT, 1977)	+	+		-/+	-	+	+				(+)
Marcadors discursius (SCHIFFRIN, 1987)		+		+	-	+/-	+		+	-/(±)	(+)

Trets:

1. Ús: 1a oracional, 1b textual
2. Nexe primari
3. Ús metalingüístic
4. Tipus de funció que manifesten: 4a sintàctica, 4b semàntica, 4c pragmàtica
5. Rematicitat
6. Entre pauses
7. Mobilitat posicional
8. Modalització

Llegenda:

- ( ) Característica no explicitada, però fàcilment deduïble.
 * Hi ha algun tipus de desacord entre la caracterització i els elements presentats com a exemples.
 [+] L'element presenta el tret
 [-] L'element no presenta el tret
 [±] L'element posseeix aquesta característica unes vegades i unes altres no.
 [+/-], [-/+], [+/-]... Uns membres de la classe presenten un comportament i uns altres, el contrari.
 L'ordre d'aparició dels símbols és rellevant.

2. PRIMERA APROXIMACIÓ. UNA PROPOSTA DE SÍNTESE

El Quadre 1 ens mostra que alguns conceptes s'entrecruen i se superposen, però sense arribar a identificar-se totalment. Tanmateix, si ens fixem amb deteniment, veurem que la distribució de trets permet de determinar algunes tendències en les definicions:

a) Hi ha dos conceptes que es diferencien més clarament dels altres. Es tracta de les *conjuncions* —els únics elements que apareixen com a nexes primaris (tret òbviament relacionat amb la funció sintàctica)— i dels *marcadors discursius* —que es destaquen com a elements de connexió en el nivell del text i com a modalitzadors.

b) La resta d'elements comparteixen la possibilitat d'ús tant oracional com textual. Dins d'aquest tercer grup, podem fer una nova distinció. Per una part, els elements que presenten ús oracional i textual —els *matisadors*, els elements que Gili anomena *certes conjuncions* i *frases conjuntives* i els *connectors pragmàtics*. Per l'altra part, els *connectors*, *enllaços textuais* i *enllaços conjuntius*, que són definits com a elements característicament textuais.

D'acord amb això, seria possible reformular i reduir la llista de termes per tal d'evitar-hi la repetició d'expressions que recolzen en nocions (quasi) equivalents. Així, una proposta de reducció viable seria la de distingir *conjuncions* i *marcadors discursius*, com a elements màximament diferenciables, i parlar de *matisadors*⁴ i de *connectors textuais (pròpiament dits)* dins del grup intermedi, d'acord amb el fet que els primers es defineixen prioritàriament des d'una perspectiva oracional i els segons, des d'una perspectiva textual.

Així, a partir dels mateixos trets utilitzats al Quadre 1, els quatre grups que hem diferenciat podrien quedar caracteritzats de la manera següent:⁵

4. Mantenim aquest terme i no qualsevol dels altres que conformen el grup al qual representen (*certes conjuncions* i *frases conjuntives* i *connectors pragmàtics*) perquè el concepte que hi ha al darrere (nexes secundaris estructuralment —nivell oracional— que poden connectar en el nivell textual) no és arreplegat per cap de les altres denominacions.

5. Convé tenir clar que aquestes definicions, tot i que evidentment parteixen de les que hem revisat a l'apartat 1 i hem sintetitzat al Quadre 1, són el resultat de l'elaboració d'aqueixes dades, completades en aquells aspectes que els autors no tractaven o en aquells punts on hi havia conflicte.

Les *conjuncions* són elements que actuen oracionalment com a nexes primaris, és a dir, manifesten una relació connectiva de caràcter estructural. Algunes, a més, poden utilitzar-se textualment i presentar ús metalingüístic. A (1) veiem un exemple de la conjunció prototípica, i

- (1) La proteïna isoelèctrica precipitada s'obté en la seva forma nativa i pot redissoldre's en un medi de pH determinat i concentració salina adequada. [BB, 282]

Els *matissadors* són definits com a connectors oracionals i textuais que incideixen en la connexió des del punt de vista semàntic i, de vegades, pragmàtic, però que no creen una relació sintàctica per si mateixos; són remàtics, apareixen entre pauses i tenen mobilitat posicional (2). Almenys alguns *matissadors* poden utilitzar-se metalingüísticament i presentar, en ocasions, valors modalitzadors.

- (2) L'originalitat té, doncs, límits prefixats. Però, a més, topem amb un altre problema i aquest és el que ens acara amb l'aplicabilitat del criteri de l'originalitat. [LP, 17]

Els *connectors textuais pròpiament dits* es defineixen com a elements que s'empren textualment i manifesten connexió semàntica i pragmàtica. Són remàtics i s'utilitzen metalingüísticament. A més, van entre pauses i tenen mobilitat posicional (3):

- (3) En aquesta línia, el dòlar també aconseguia una recuperació. *Per altra banda*, ahir el Tresor va decidir augmentar la rendibilitat de les emissions de lletres... [AVUI, 11]

Els *marcadors discursius* queden definits com a elements modalitzadors que actuen en el nivell textual i s'utilitzen metalingüísticament. Són remàtics i incideixen prioritàriament en el nivell pragmàtic del text, encara que alguns manifesten també una relació semàntica. Sovint apareixen entre pauses i poden presentar mobilitat posicional encara que solen tenir posició inicial (4):

- (4) (...) 13,94 % de l'atur juvenil a Catalunya i 27,88% de l'atur juvenil a la resta d'Espanya. Una diferència del 13,94%, 14 punts. *Bé*, i com coses d'aquestes, doncs, es podria anar dient. [EA, 3]

Arribats en aquest punt, semblaria que hem aconseguit clarificar en certa mesura la problemàtica terminològica que afecta els connectors i la connexió. Tanmateix, si contrastem les definicions a què hem arribat amb alguns exemples del nostre corpus, trobarem certs problemes. Observem els casos següents:

- (5) a. La noia gira el cap *i* busca per la terrassa. [IM, 31]
- b. La Caterina és dona de carn i ossos
i té el seu sentiment, però l'escanya.
*I*es sacrifica pels demés, i escolta
la veu del pare, que no pot comprendre
les coses que ella sent. [CM, 65]

Si comparem (5a) i (5b) ens podem fer aquestes preguntes: què és l'element *i*? una conjunció o un connector textual? o, potser, és una conjunció a (5a) i un connector textual a (5b)? es tracta, doncs, de dues categories diferents o de dues funcions realitzades per una única categoria?

Parem atenció a uns altres exemples (6):

- (6) a. Sol comparec, *però* no em sento sol. [EM, 46]
- b. Feia temps que sospitava que, de tant en tant, la Matilde en xarrupava. *Però* mai no havia trobat l'ampolla buida del tot. [M, 127]
- c. *Però* què fa aquell cotxe?
- d. Callava una estona i de seguida, *però*, reprenia la mateixa cançó.⁶

Segons les definicions a què hem arribat a partir de la síntesi de les proposades pels autors, *però* és una conjunció a (6a), un connector textual a (6b), un marcador discursiu a (6c) i un matisador a (6d). Tenim, doncs, un únic mot corresponent a categories diferents. O es

6. Aquest exemple, que pertany a l'obra de F. TRABAL, *De cara a la paret* (Barcelona, 1985), p. 89, ha estat pres del llibre de S. BONET & J. SOLÀ, *Sintaxi generativa catalana* (Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 1986), p. 324, nota 210.

tracta, més aviat, d'una o més categories que realitzen funcions distintes? Si és així, quantes i quines són aquestes categories i funcions?

Vegem ara un altre cas. *Per exemple* és considerat, en general, un connector textual:

- (7) a. I ara que estaven tots junts i tranquils, dinant en pau i quietud, anava a aprofitar l'ocasió per a exposar els seus plans amb pèls i senyals. Tònica, *per exemple*, no hauria d'abandonar per res del món la fàbrica on treballava, de tant en tant, en les temporades altes... [R, 129]

Tanmateix, a (7b) el trobem utilitzat oracionalment, com un matisador:

- (7) b. Això ho sap molt bé qui ha hagut de passar dies sense conversar, *per exemple*, perquè era de viatge a l'estranger, sense conèixer ningú i desconeixent la llengua del país. [AC, 7]

Es tracta, per tant, d'un matisador en aquest cas (7b) i d'un connector textual quan uneix en el nivell del text com a (7a)?

3. SEGONA APROXIMACIÓ. UNA PROPOSTA COGNITIVA: CATEGORIES I FUNCIONS CONNECTIVES

Com podem veure, la perspectiva que proporciona el recorregut fet a partir de les propostes dels diferents autors (§1), fins i tot després d'unificar-les i simplificar-les (§2), no ens permet de respondre satisfactòriament les preguntes plantejades. La fase de verificació de les hipòtesis a partir d'exemples que hem presentat breument a l'apartat anterior ens obliga a reformular el problema i les conclusions que se'n deriven.

En la nostra opinió, la causa de la dificultat per a identificar clarament de quin element es tracta en cada cas està en el fet que les relacions entre categories i funcions gramaticals són més conflictives del que habitualment s'ha pensat. En efecte, tradicionalment s'ha assumit de manera implícita una correspondència unívoca entre categoria i

funció, és a dir, s'ha volgut assignar a cada categoria gramatical una (i només una) funció. Aquest fet, juntament amb el tipus de definicions realitzades, generalment de caràcter nocional i amb barreja de criteris, ha provocat sovint la confusió d'ambdós conceptes, de manera que, quan s'intenten diferenciar, per tal d'arribar a una anàlisi mínimament entenedora d'alguns elements, la qüestió resulta molt més complicada del que esperaríem (cf. CUENCA 1994; 1996: cap. 2).

Podem afirmar que, en el conflicte que hem exposat, hi intervenen tres variables: forma (Fm), funció (Fc) i categoria (C). Com hem dit, sovint s'ha considerat —si més no implícitament— que aquests tres elements s'identifiquen d'alguna manera i que una determinada forma lingüística realitza una única funció gramatical, que duu a terme una determinada categoria. Tanmateix, aquesta correspondència a tres bandes (igual forma, igual funció, igual categoria / =Fm =Fc =C) no és sinó una de les diferents possibilitats a què pot donar lloc la combinació d'aquests elements. Creiem que haurà de ser la diferenciació entre les nocions de categoria i funció gramatical el punt de partença per a intentar resoldre les qüestions plantejades quant als elements connectors.

3.1. *La funció de connexió*

Partirem de la funció de connexió entesa en sentit general, és a dir, com a *continuum* que abasta tant la composició oracional com la connexió textual, perspectiva, que de manera implícita o explícita ha estat adoptada per autors com Van Dijk (1977) i Ducrot i els seus seguidors —cf. ANSCOMBRE & DUCROT (1983) i CLF, 5 (1983). A partir d'aquesta idea, podem dir que la connexió constitueix un mecanisme cohesiu en el qual un connector manifesta la relació sintàctica i/o semàntica que s'estableix entre dos o més constituents oracionals (mots, sintagmes, clàusules) o entre dos constituents textuais (oracions, paràgrafs) i ocasionalment entre un constituent textual i un esdeveniment extralingüístic.

Des d'aquest punt de vista, els dos trets que, en la nostra opinió, resulten pertinents per a la definició i la caracterització d'aquesta funció general de connexió són [$\pm$ intraoracional] i [$\pm$ modalitzador], a

partir dels quals poden quedar definides tres classes o subtipus de funció connectiva:

- connexió oracional [+ intraoracional]
- connexió textual [– intraoracional – modal]
- organització discursiva [– intraoracional + modal]

Cal tenir en compte que el tret [± modalitzador] únicament s’aplicarà en els casos que presenten la característica [– intraoracional], ja que els elements connectors que actuen en el nivell oracional tenen com a funció bàsica la connexió estructural, independentment que puguin realitzar també, en major o menor mesura, un paper com a modalitzadors dins del text. Seguint, doncs, aquesta distinció funcional, podem parlar de tres tipus d’elements connectius:⁷ connectors oracionals, connectors textuais i marcadors discursius, que indiquen cadascuna de les tres classes específiques de funció connectiva. El Quadre 2 sintetitza el que acabem de dir:

QUADRE 2

<i>Tipus de Connexió</i>	<i>Funcions</i>	<i>Elements que marquen la funció</i>
Intraoracional [+ intraoracional]	Connexió oracional	Connectors oracionals
Extraoracional [– intraoracional]	Connexió textual	Connectors textuais
	Organització discursiva	Marcadors Discursius

7. En aquest sentit, els elements connectius serien equivalents als que alguns autors denominen *categories pragmàtiques*. Sembla ser que la tendència, en parlar d’«elements», és a relacionar els termes als quals es fa referència amb les categories gramaticals, i potser aquest fet contribueix a la confusió entre categories i funcions. D’altra banda, cal també tenir en compte l’ambigüitat del terme «categoria» quan s’utilitza sense especificar si es tracta d’una categoria pragmàtica, funcional o fins i tot cognitiva (en el sentit més general de «classe»).

Així, considerem que la funció general de connexió conté tres subtipus específics de funcions que es defineixen de la manera següent:

a) *Funció connectiva intraoracional* o *connexió oracional*, que es dóna dins de l'oració (relació estructural entre constituents oracionals).

b) *Funció connectiva extraoracional no modalitzadora* o *connexió textual*, que es dóna dins del text (relació text-contexte lingüístic).

c) *Funció connectiva extraoracional modalitzadora* o *organització discursiva*, que afecta el text i el context (relació text-contexte extralingüístic).

3.2. Categories amb funció connectiva

Una vegada establerta la funció de connexió, caldrà determinar quines categories gramaticals poden realitzar la funció general de connexió i concretar quines realitzen les tres funcions específiques que acabem de definir. Amb aquesta intenció, seguirem la proposta de Cuenca (1996), que defineix i caracteritza les categories gramaticals des d'una perspectiva cognitiva, basada en la *teoria del prototipus i del nivell bàsic*. Exposem a continuació, tot i que siga de manera molt superficial, el sistema sintàctic on s'emmarca la nostra hipòtesi.

Davant dels problemes que la categorització gramatical tradicional comporta, Cuenca (1996) proposa escometre l'estudi de les categories des d'una perspectiva cognitiva, és a dir, com un tipus de categorització, «d'agrupament d'elements en conjunts, que realitza tot ésser humà a partir de la seva experiència (...), [i que] es troba en totes les activitats humanes de pensament, de percepció, de paraula, d'acció». Parteix dels treballs de la psicòloga E. Rosch sobre la *teoria del prototipus i del nivell bàsic*, traslladats a l'àmbit del llenguatge pels investigadors de la lingüística cognitiva, que consideren les categories com classes amb límits difusos, dins de les quals es poden distingir elements prototípics i elements perifèrics.

En primer lloc, determina tres principis generals per a una definició cognitiva de les categories gramaticals: la definició per feixos de

trets; l'establiment del nivell horitzontal (intercategorial), que es relaciona amb la prototipicitat i l'escalonament; i l'establiment del nivell vertical (intracategorial), que comporta la distinció entre els nivells superordinat, el bàsic i el subordinat. La caracterització per feixos de trets proporciona visions globals de les categories i les funcions. La perspectiva horitzontal mostrarà que sovint la frontera entre categories no és infranquejable. Quant a la dimensió vertical, s'hi consideren tres nivells. En el nivell superordinat és on es troben les categories generals o supracategories (la nominal, la no nominal i l'oracional); al nivell bàsic pertanyen les categories gramaticals pròpiament dites: oració, clàusula i fragment dins de les oracionals; i dins de les no oracionals, aquelles que han estat tradicionalment considerades com a parts de l'oració: nom, adjectiu, determinant, quantificador (categories nominals), verb, preposició, nexa i adverbi (categories no nominals); el nivell subordinat inclou les subcategories, que es defineixen per alguns trets diferencials específics (per exemple, noms comuns, noms propis i pronoms, dins la categoria nom).

Segons aquesta proposta, les categories gramaticals que poden realitzar la funció de connexió són: els nexes (que inclouen dues subcategories: conjuncions i matisadors), d'una banda, i, d'altra, algunes interjeccions, que es presenten com una categoria de nivell subordinat pertanyent a la categoria de nivell bàsic fragment, dins de la supracategoria oracional.⁸

3.3. *Relacions entre les categories amb funció connectiva i la funció de connexió*

Presentada la proposta sintàctica on situem la nostra hipòtesi de definició i caracterització dels connectors, serà necessari veure de qui-

8. Per una qüestió d'espai no podem explicar més extensament aquesta teoria, tot i que som conscients que caldria fer-ne un tractament més aprofundit per tal de justificar suficientment la nostra hipòtesi. Així les coses, serà convenient que el lector accepti, si més no provisionalment, l'esmentada proposta per tal de poder seguir l'aplicació que presentem tot seguit. En tot cas, el remetem a l'obra de Cuenca (1996) per a una argumentació global del tema.

na manera es vinculen les categories a les quals s'assigna una funció connectiva amb els subtipus de funció connectiva que hem caracteritzat més amunt. En la nostra opinió, la relació que s'estableix és la següent:

La funció de connexió intraoracional o, simplement, connexió oracional, és realitzada per les conjuncions (8) i pels matisadors (9):

- (8) Encara la primavera no havia pogut vèncer el fred rigorós de l'hivern i el pagès es va exclamar: «La núvia tremola com fulla gelada». [LP, 9]
- (9) Aquest procés és exotèrmic i, a més, dóna lloc a un augment d'entropia, atès que d'una molècula triatòmica es forma una molècula diatòmica i un àtom. [BB, 30]

La funció de connexió extraoracional no modalitzadora o connexió textual pot ser realitzada pels matisadors (10) i per algunes conjuncions (11):

- (10) Però no tot es trobava a les cròniques ni resultava tan fàcil de rebatre. Feia de mal dir, *per exemple*, si el Llorenç de Veriu, com afirmava la brama per cafès i tertúlies cantoneres, s'assabentà del succés. [CS, 13]⁹
- (11) Però, a pesar de les reserves de Joan, la intuïció de Trini l'ajudava a comprendre els vertaders motius del conflicte.
I justament aquella nit nefasta, en trobar-lo més simpàtic i més tractable que les setmanes anteriors, més pròxim al jovenet tímid i dúctil que havia conegut a la Barraca, Trini va creure que aquella era la millor ocasió per a inclinar la balança al seu favor i va passar a l'atac (...) [R, 184]

La funció de connexió extraoracional modalitzadora o organització discursiva és realitzada per les interjeccions amb funció

9. Cal tenir en compte el caràcter relativament «difús» de la puntuació, que no sols té a veure amb la sintaxi o amb l'entonació amb què es poden pronunciar les oracions sinó que remet, en última instància, a l'opció personal de l'autor del text (cf. CUENCA, 1990a).

connectiva (12), per algunes conjuncions (13) i per alguns matisadors (14):

- (12) —Teníem previst que aquest apartat el comencés el senyor Nadal.
—Moltíssimes gràcies. *Miri*, el Partit dels Socialistes de Catalunya en aquests tres temes, Catalunya, Espanya, Europa, té les idees molt clares. [EA, 9]
- (13) —Hola!
—*Però* què fas tu ací?
- (14) Si el millor dels museus és un conjunt d'objectes vulgars on sobresurten unes poques parles, el corpus literari d'una llengua sol ser també un munt d'escrits de tota mena entre els quals, només a vegades, podem trobar poesia veritable.
—*Ara bé*, l'escassetat de la bellesa no és un tret que serveixi gaire per a definir els objectes bells; és més aviat un valor de tipus estadístic. [LP, 19]

Des d'aquesta nova òptica, és possible donar una explicació als casos problemàtics amb què ens havíem trobat, i respondre algunes de les qüestions que havíem plantejat. Així, si tornem a l'exemple (5), podrem dir que *i* és una conjunció (en ambdós casos), que a (5a) realitza la funció de connector oracional i a (5b) funciona com a connector textual:

- (5) a. La noia gira el cap *i* busca per la terrassa. [IM, 31]
b. La Caterina és dona de carn i ossos
i té el seu sentiment, però l'escanya.
*I*es sacrifica pels demés, i escolta
la veu del pare, que no pot comprendre
les coses que ella sent. [CM, 65]

Analitzem una altra vegada els exemples de (6):

- (6) a. Sol comparec, *però* no em sento sol. [EM, 46]
b. Feia temps que sospitava que, de tant en tant, la Matilde en xarrupava. *Però* mai no havia trobat l'ampolla buida del tot. [IM, 127]

- c. *Però* què fa aquell cotxe?
- d. Callava una estona i de seguida, *però*, reprenia la mateixa cançó.

Des de la perspectiva adoptada ara, podem afirmar que *però* pertany a la categoria conjunció als exemples (6a), (6b) i (6c). Al primer, realitza funció de connector oracional; al segon, de connector textual, i al tercer, de marcador discursiu. Pel que fa a l'exemple (6d), *però* és categorialment un matisador (com ho mostra el caràcter parentètic —va entre pauses— i la mobilitat) que fa la funció de connector oracional.

Quant a (7a) i (7b), on no quedava clara la diferència entre connectors textuais i matisadors, direm que en ambdós casos la categoria és un matisador que, a (7b) fa funció de connector oracional, encara que prototípicament sol actuar com a connector textual (7a):

- (7) a. I ara que estaven tots junts i tranquils, dinant en pau i quietud, anava a aprofitar l'ocasió per a exposar els seus plans amb pèls i senyals. Tónica, *per exemple*, no hauria d'abandonar per res del món la fàbrica on treballava, de tant en tant, en les temporades altes... [R, 129]
- b. Això ho sap molt bé qui ha hagut de passar dies sense conversar, *per exemple*, perquè era de viatge a l'estranger, sense conèixer ningú i desconeixent la llengua del país. [AC, 7]

3.4. *Categories, formes i funcions.*

El punt de vista que hem adoptat, a més d'explicar els casos exposats, proporciona exemples de les diferents combinacions entre els elements forma (Fm), funció (Fc) i categoria (C) i dóna compte de cadascuna de les combinacions possibles, cosa que contribueix a aclarir el problema que subjau en les definicions tradicionals, entre altres. Observem el Quadre 3:

QUADRE 3

	<i>Forma</i>	<i>Funció</i>	<i>Categoria/ Subcategoria</i>
1. (=Fm=Fc=C)	Sinó	connexió oracional	conjunció
2. (=Fm=Fc≠C)	Però	connexió	matísador* < conjunció*
3. (=Fm≠Fc=C)	I	connexió oracional < connexió textual	>conjunció
4. (=Fm≠Fc≠C)	Ara	complement verbal temps < connexió	adverbi matísador
5. (≠Fm=Fc=C)	Que < Sinó	> connexió oracional	conjunció
6. (≠Fm≠Fc=C)**	Que < Però	connexió oracional connexió textual	>conjunció
7. (≠Fm=Fc≠C)	Oi < Però	> organització discursiva	interjecció < conjunció
8. (≠Fm≠Fc≠C)**	Si < En conseqüència	connexió oracional connexió textual	conjunció matísador

Llegenda:

Fm: forma; **Fc:** funció; **C:** categoria o subcategoria.

* S'ha tenir en compte que, des del punt de vista que hem adoptat, matísador i conjunció pertanyen al mateix nivell bàsic de categoria, el nexa, tot i que constitueixen diferents subcategories.

** Pel que fa als casos de 6 i de 8, cal dir que tant *que* com *si* tenen com a única funció la connexió oracional. En canvi, tant *però* com *en conseqüència*, poden realitzar diferents funcions (connexió oracional, connexió textual i organització discursiva en el cas de *però*; connexió oracional i connexió textual, en el cas de *en conseqüència*).

Per tal de no estendre'ns massa, comentarem només alguns dels casos presentats en aquest Quadre 3. A l'apartat 1 (igual forma, igual funció, igual categoria) adduïm l'exemple de *sinó*, forma que realitza la funció de connector oracional i pertany a la categoria nexa, i concretament és una conjunció (15):

- (15) Estimo molt també allò que escric.
 Ho estimo tendrament, profundament,
 no amb un amor egoista i pedant
sinó amb un amor clar, que posa accents
 de llibertat damunt cada paraula. [EM, 41]

A l'apartat 3 (igual forma, diferent funció, igual categoria) trobem el cas de la forma *i*, que pot realitzar funció de connector oracional (16a) i de connector textual (16b), i que categorialment és sempre una conjunció:

- (16) a. Vora la vila, els vehicles passaren a frec del paleta Bakunin de Planes
i el cobriren de pols. [CS, 207]
 b. (...) el llenguatge poètic haurà de ser necessàriament considerat *en tant que poètic* i, alhora, *en tant que llenguatge*. I arribem per aquest camí a una formulació que ja ha fet fortuna: la poesia és un llenguatge dins del llenguatge. [LP, 16]

Pel que fa a l'apartat 4 (igual forma, diferent funció, diferent categoria) hem presentat el cas de la forma *ara*, que pot realitzar dues funcions: la de complement verbal de temps i la de connector textual. Quan fa de complement verbal, es tracta categorialment d'un adverb (17a), mentre que, quan realitza la funció de connector, és un matisador (17b):

- (17) a. «*Ara* —marmolava com boig— es deu haver adonat que he arribat» [IM, 56]
 b. «La poesia ha cercat, més que cap altra expressió lingüística, l'alliberament del caràcter convencional dels signes. *Ara*, aquest alliberament no es realitza en el sentit d'una desvinculació de la relació estipulada entre *signans* i *signatum*, no en el sentit d'una dissolució del contingut semàntic dels mots (...), ans, ben al contrari, en el d'una subjecció addicional a un nou sistema de convencions, usualment no explicitades, de caire diagramàtic (...)». [LP, 15]

Observem que a (17b) *ara* no realitza cap funció sintàctica oracional (no és un circumstancial), té caràcter parentètic i se situa obligatòriament a la perifèria oracional (posició inicial obligatòria). A més, ha perdut en gran mesura el significat temporal (*en aquest moment*) i ha assolit un significat adversatiu del tipus '*però*'. No hauria d'estranyar, doncs, que postulem que es tracta de dues categories diferents: el funcionament sintàctic de l'un i l'altre, malgrat la identitat formal i el fet evident que l'ús com a connector deriva de l'ús com a circumstancial, fan que aquest desdoblament categorial siga defensable.

A l'apartat 7 (diferent forma, igual funció, diferent categoria) hem presentat l'exemple de les formes *oi* i *però*. Ambdues poden realitzar la funció de marcador discursiu (18) perquè ambdues poden actuar fonamentalment com a modalitzadors dins l'oració on apareixen, però, mentre que *oi* pertany a la categoria interjecció, *però* es troba dins de les conjuncions:

- (18) a. Això queda clar. Ara, quan un país va malament, de tota manera es dóna la culpa principal al govern. Això és així, estem..., *oi*? [EA, 5]
 b. *Però* quina casualitat, trobar-nos ací!

Per acabar, afegirem que la no univocitat entre forma, funció i categoria es relaciona directament amb el procés de gramaticalització (*cf.* PÉREZ SALDANYA, 1997). Els processos de gramaticalització, en efecte, es basen sovint en la polisèmia i en l'homonímia enteses en sentit ampli. La pluralitat de funcions que hem observat fa que no sempre siga senzill marcar els límits categorials entre unes formes i unes altres. No oblidem que els elements que realitzen la funció de connectors són unitats gramaticalitzades en major o menor grau.

Hem apuntat aquest tipus d'explicació en parlar del pas de *ara* adverbial deíctic a *ara* matisador. Si observem, tot i que siga molt superficialment, dos casos més, veurem algunes tendències en l'evolució dels elements connectors:

a) *Mira*, del verb *mirar*, en alguns contextos deixa de tenir el significat de '*fixar la vista*' i canvia de comportament sintàctic (funció no verbal i posició inicial i parentètica) i morfològic (tendència a la inva-

riabilitat). Es converteix, així, en interjecció impròpia, com veiem a l'exemple (19):

- (19) *Mira*, mestressa, no te'm posis tendra,
que he menjat pop i vull que em toqui l'aire. [CM, 22]

Quan diem un *mira* com el de (19) no pretenem que l'oient 'mire', si més no amb els ulls. Fins i tot, en valencià col·loquial, l'expressió esdevé interjecció pròpia, en reduir-se fonèticament i donar com a resultat el mot «*ma*»:

- (20) *Ma* que tens la cara dura!

b) Un altre cas ben interessant és el del sintagma preposicional *per això*, que s'empra en certs contextos com a matisador —*per això*, *per xò* (en català central), *però*— amb valor concessiu (21):

- (21) M'ha dit que no vindrà; no m'ho crec, *per (ai)xò*.

Un pas més en el procés de gramaticalització, explica precisament una evolució més antiga, la que va donar lloc a la conjunció *però* a partir del sintagma llatí PER HOC:

- (22) El propietari es delia per la cantant *però* no trobava el desllorigador per aconseguir-la. [CS, 85]

Com veiem, en ambdós casos, la reducció fonològica acompanya el canvi de categoria i/o la modificació de significat. Trobem, per tant, que la gramaticalització de categories lèxiques diverses pot donar lloc a elements que realitzen la funció de connectors. Segons hem vist, els verbs poden esdevenir interjeccions i els sintagmes preposicionals, matisadors, unitats que, dins del procés de gramaticalització, poden arribar a convertir-se en conjuncions.¹⁰

10. Per a un estudi de la formació dels nexes a partir de processos de gramaticalització, vegeu CUENCA (1992-93). També podeu consultar CUENCA & MARÍN (e. p.) sobre verbs de percepció gramaticalitzats com a connectors.

4. CONCLUSIONS

En aquest treball ens hem proposat definir els anomenats «connectors» partint d'una sèrie de termes i de definicions de diferents autors que hem considerat representatius. Els hem analitzat mitjançant un conjunt de trets distintius que ens han semblat rellevants per tal d'atènyer una definició de tipus general. L'aprofundiment en aquesta via ha posat de manifest la importància d'un fet poc tractat en els treballs lingüístics, en la nostra opinió: les relacions entre categories i funcions gramaticals poden ser més complexes i variades que no es pensa. En aquesta línia, hem intentat mostrar que, quan es vol arribar a una explicació entenedora dels elements connectors, esdevé fonamental la distinció entre categories i funcions gramaticals. De fet, la proposta d'anàlisi que hem exposat es basa en la diferenciació de dos nivells: el de les categories gramaticals (els nexes: conjuncions i matisadors; i algunes interjeccions) i el de les classes funcionals que manifesten connexió (connectors oracionals, connectors textuais pròpiament dits i marcadors discursius).

La diferenciació clara entre les nocions de categoria gramatical i funció, que permet relacionar-les posteriorment sense confondre-les, ha estat el fonament de la nostra proposta per a la definició i la caracterització dels connectors. Aquests dos conceptes, per altra part, es relacionen harmònicament i de manera dinàmica, si atenem als processos de gramaticalització de les llengües, els quals proporcionen una resposta al fet que, de vegades, dues categories gramaticals diferents realitzen una mateixa funció o, a l'inrevés, que dues funcions diferents siguin realitzades per una mateixa categoria gramatical. Des d'aquest enfocament de tipus cognitiu, ja no s'imposa com a necessària la correspondència unívoca entre categoria i funció que implícitament es deduïa dels estudis tradicionals.

Per altra banda, el nostre estudi ha fet evident la conveniència de continuar la investigació sobre el tema dels connectors i contrastar les hipòtesis que proposem amb un corpus extens tant en el nivell escrit com (sobretot) en el nivell oral, per tal de poder arribar a resultats més definitius i detallats. En aquestes pàgines, ens hem pro-

posat únicament apuntar una possible via d'anàlisi, que caldrà matissar i desenvolupar ulteriorment, d'un objecte d'estudi indubtablement engrescador.

MARIA JOSEP MARÍN I JORDÀ
Universitat de València

BIBLIOGRAFIA

- J. C. ANSCOMBRE & O. DUCROT (1977): *Deux mais en français?*, «Lingua», núm. 43, ps. 23-40.
- (1983): *L'argumentation dans la langue*, Bruxelles, Mardaga.
- A. M. BADIA I MARGARIT (1994): *Gramàtica de la llengua catalana*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana.
- A. M. BARRENECHEA & M. MANACORDA (1971): *Estudios de gramática estructural*, Buenos Aires, Paidós.
- A. BERRENDONNER (1983): *Connecteurs pragmatiques et anaphore*, «Cahiers de Linguistique Française», núm. 5, ps. 215-246.
- CLF: «Cahiers de Linguistique Française», núm. 5. *Connecteurs Pragmatiques et Structure du discours. Actes du 2ème Colloque de Pragmatique a Genève (7-9 mars, 1983)*, Ginebra, Université de Genève, Unité de Linguistique Française.
- M. J. CUENCA (1990a): *La connexió textual: l'adversativitat en el nivell textual*, «Caplletra», núm. 7, ps. 93-116.
- (1990b): *Els matisadors: connectors oracionals i textuels*, «Caplletra», núm. 8, ps. 149-167.
- (1992-1993): *Sobre l'evolució dels nexes conjuntius en català*, «Llengua & Literatura», núm. 5, ps.171-213.
- (1994): *Algunes aplicacions i implicacions de la teoria de prototipus*, *Actes del I Congrés de Lingüística General. Panorama de la Investigació Lingüística a l'Estat Espanyol*, vol. II, València, Universitat de València.
- (1996): *Sintaxi fonamental. Les categories gramaticals*, Barcelona, Empúries.
- M. J. CUENCA & M. J. MARÍN (e. p.): *Verbos de percepción gramaticalizados como conectores. Análisis contrastivo español-catalán*, MALDONADO, R. (ed.): *Estudios cognoscitivos del español*, Mèxic, UNAM.
- T. A. VAN DIJK (1977): *Texto y contexto. Semántica y pragmática del discurso*, Madrid, Cátedra.

- E. FRANCHINI (1986): *Las condiciones gramaticales de la coordinación copulativa en español*, Berna, Francke Verlag.
- C. FUENTES RODRÍGUEZ (1987): *Enlaces extraoracionales*, Sevilla, Alfar.
- S. GILI GAYA (1943): *Curso superior de sintaxis española*, Mèxic, Minerva (6a ed. Spes. S.A., Barcelona, 1958).
- M.A.K. HALLIDAY & R. HASAN (1976): *Cohesion in English*, Londres, Longman.
- Á. LÓPEZ GARCÍA (1994): *Gramática del español. I La oración compuesta*, Madrid, Arco Libros.
- M. J. MARÍN (1995): *Elements per a la definició i la caracterització dels connectors*, Tesi de llicenciatura, Facultat de Filologia, Universitat de València.
- J. MOESCHLER (1983): *Contraintes structurelles et contraintes d'enchaînement dans la description des connecteurs concessifs en conversation*, «Cahiers de Linguistique Française», núm. 5, ps. 131-152.
- M. PÉREZ SALDANYA (1997): *Entre el lèxic i la gramàtica: els processos de gramaticalització*, «Cicle de conferències 1995-96. Lèxic, corpus i diccionaris», Barcelona. Institut Universitari de Lingüística Aplicada, Universitat Pompeu Fabra, ps. 91-111.
- E. ROSCH (1978): *Principles of categorization*, dins ROSCH & LLOYD, ed., *Cognition and Categorization*, Hillsdale (N. J.), L. Erlbaum, ps. 27-48.
- D. SCHIFFRIN (1987): *Discourse markers*, Cambridge, Cambridge University Press.

REFERÈNCIES DEL CORPUS¹¹

- «AVUI» (1995): 16/III/95, any XIX. [AVUI]
- X. DOMÈCHEC, F. CENTELLAS, E. BRILLAS i R. M. BASTIDA (1990): *Bioelements i biomolècules*, Barcelona, Publicacions de la Universitat/Barcanova. [BB]
- EL DEBAT DE CATALUNYA, (1995): Debat entre polítics catalans emès conjuntament per TV3 i TVE amb motiu de les eleccions autonòmiques celebrades a Catalunya el 19 de febrer del 1995.
- J. FRANCO (1992): *Rapsòdia*, València, 3 i 4. [R]
- M. MARTÍ I POL (1978): *Estimada Marta*, Barcelona, Edicions del Mall (Edicions 62; «Els llibres de l'Escorpí/Poesia», 3a edició, 1991). [EM]
- J. MONCADA: *Camí de Sirga*, Barcelona, Edicions de la Magrana. [CS]
- Q. MONZÓ (1985): *L'Illa de Maians*, Barcelona, Quaderns Crema. [IM]
- J. M. SEGARRA (1983): *El Café de la Marina*, Barcelona, Edicions 62. [CM]

11. Citem únicament els títols del nostre corpus dels quals apareix algun exemple en aquest article.

- A. TUSÓN (1995): *Anàlisi de la conversa*, Barcelona, Empúries. [AC]
J. TUSÓN (1990): *El llenguatge i el plaer. Incursions lingüístiques en terra literària*, Barcelona, Empúries. [EP]